

BISERICA SFINȚII ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIIL DIN SATUL NIMORENI, RAIONUL IALOVENI, REPUBLICA MOLDOVA

Manole BRIHUNETȚ¹

Cuvinte cheie: *biserică, construcție, arhitectură, istorie, localitate*

Keywords: *church, construction, architecture, history, locality*

Satul Nimoreni este situat în valea Ișnovățului, între localitățile Suruceni și Malcoci, pe partea dreaptă a autostrăzii Chișinău – Leușeni, la 17 km nord-vest de centrul raional Ialoveni și 25 km vest de orașul Chișinău. Prima mențiune documentară coboară către anul 1545, atunci când, într-un document al domnitorului Petru Rareș, sunt determinate hotarele moșilor Mănăstirii Căpriană². În articolul de față ne-am propus să reconstituim istoricul construirii locașului de cult din Nimoreni și să evidențiem unele aspecte legate de patrimoniul bisericesc, activitatea preoților etc.

Localitatea Nimoreni (atestată în unele documente și ca Mimoreni) a avut o activitate parohială de timpuriu, acest fapt fiind demonstrat inclusiv prin nominalizarea preoților în diferite acte ale vremii. O primă prezență a clerului în satul Nimoreni a fost identificată într-un document datat în anul 1679, în care preotul din Mimoreni este menționat în calitate de martor la hotărnicia moșiei Criuleni³. Următoarea însemnare o găsim în Recensământul populației Moldovei din anul 1774, în care, referitor la satul Mimoreni, ocolul Botnei, la rubrica rufeturi, este trecut popa Simion⁴. Din formularele clerului pentru anul 1812 certificăm o descriere sumară a situației bisericii cu hramul Sfinții Voievozi din satul Nimoreni (Mimorăni, ținutul Lăpușnii), care era la acea vreme: „*de lemn, îndestulată cu toate podoabile ce i se cuvin, veșmintile și cărțile și toate*”⁵. În localitate

¹ Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, CHIȘINĂU.

² Aurel Sava, *Documente privitoare la târgul și ținutul Lăpușnei*, București, 1937, p. 11.

³ Vlad Ghimpu, *Biserici și mănăstiri medievale în Basarabia*, Chișinău, 2000.

⁴ *Moldova în epoca feudalismului*, Volumul VII, partea II, Recensământul populației Moldovei din anul 1774, Chișinău, 1975, p. 450.

⁵ Ион Халиппа, *Сведения о состоянии церквей Бессарабии в 1812-1813 гг.*, în *Труды Бессарабской губернской ученой архивной комиссии*, Chișinău, 1907, vol. III, p. 232.

erau 60 de gospodării, dintre care 51 de gospodării ale moldovenilor (118 bărbați și 73 femei) și 9 gospodării ale rușilor (14 bărbați și 20 femei)⁶.

În această perioadă în biserică slujeau doi preoți și un dascăl. Preotul Grigore Bontea s-a născut în 1758; fiu de diacon, hirotonit preot de episcopul Iacov, la 14 mai 1791, pentru biserica din satul Dănceni; din 12 mai 1779 a fost transferat la biserica din Nimoreni; a decedat la 6 februarie 1816⁷. Cel de al doilea preot, Ioan Irimia Vutcărău, s-a născut în anul 1773; fiu de mirean, a fost hirotonit preot la 25 iulie 1804 de episcopul Meletie pentru biserica din Nimoreni⁸; a decedat la 12 decembrie 1830⁹. Dascălul Nicolai Berihoiu, născut în 1776, moldovean, fiu de mirean, cu carte de dascălie eliberată de Preasfințitul episcop Gherasim la 13 aprilie 1801, pentru biserica din satul Malcoci; a fost transferat ulterior la Nimoreni.

Potrivit datelor din Formularul bisericii pentru anul 1817, biserica de lemn era îndestulată cu toate podoabele, iar vasele sfinte erau din cositor. Populația era compusă din 54 de gospodării, toate ale moldovenilor (135 de bărbați și 156 de femei)¹⁰.

Conform Formularelor de serviciu ale bisericii pentru anii 1836, 1855 și 1858, locașul de cult cu hramul Sf. Voievozi a fost construit în anul 1794, prin sârghința moșierului Dimitrie Bogdan¹¹. Biserica era din nuiele, tencuită și acoperită cu scândură¹². Au fost efectuate reparații majore în anul 1844, iar în anul 1891 i-a fost schimbat acoperișul¹³. În datele din formularul clerului pentru anul 1909 se menționează că biserica din Nimoreni a fost construită în anul 1844 cu străduința moșierului Bogdan¹⁴, anul 1844 fiind, de fapt, anul reparației capitale a edificiului bisericesc.

Legat de patrimoniul cultural al bisericii, subliniem faptul că de la biserica veche din Nimoreni provin mai multe icoane vechi, pictate în secolele XVIII-XIX, aflate în prezent în custodia Muzeul Național de Artă al Moldovei din Chișinău (MNAM), printre care: icoana *Sf. Arhanghel Mihail*, icoana *Iisus Hristos pe tron blagoslovind*, icoana *Maica Domnului cu Pruncul Iisus pe tron*, icoana *Jertfa lui*

⁶ ANRM, F. 733, inv. 1, d. 613, Formele înștiințării ce sunt în cuprinsul protopopiei protopopului Ioan ot Buicaniei 1812: ghenar: 1 - ținut Lăpușnii.

⁷ ANRM, F. 733, inv. 1, d. 613, f. 50; ANRM, F. 205, inv. 1, d. 1204, f. 17, 19.

⁸ ANRM, F. 733, inv. 1, d. 613, f. 50.

⁹ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 7206, f. 5.

¹⁰ În satul MIMORĂNII ținut Lăpușnii, biserica cu hramul Sf. Mari Voivozi, di lemn tari, îndestulată podobili, iconili, veșminte, cărți, sfg. Vasă di cositor, poporării sânt moldoveni, casă – 54, p. b. – 135, p. f. – 156, peste tot 291.

¹¹ ANRM, F. 208, inv. 12, d. 3, f. 69; ANRM, F. 208, inv. 12, d. 30, f. 121.

¹² Dorinel Ichim, *Biserici de lemn din Basarabia și Bucovina de Nord*, București, 2000, p. 70.

¹³ ANRM, F. 208, inv. 1, d. 142, f. 955.

¹⁴ ANRM, F. 208, inv. 4, d. 3765, f.1 verso.

Avraam, icoana *Visul lui Iacov*, icoana *Distrugerea Sodomei și Gomorei*, icoana *Minunea Sf. Nicolae*¹⁵.

Din biserica veche de lemn proveneau și câteva cărți bisericești, și anume: *Triod* (București, 1769), *Apostol* (București, 1774), *Liturghier* (Iași, 1794), – care în prezent se păstrează la MNAM¹⁶ –, *Triod* (Mănăstirea Neamț, 1847), *Ceaslov* (Mănăstirea Neamț, 1874)¹⁷.

În august 1909, parohia Nimoreni a fost vizitată de Înalt Preasfințitul Serafim. Ca urmare a inspecției vechii biserici de lemn, arhipăstorul recomandă comunității să inițieze procedura de construcție a unei biserici noi. Având această binecuvântare, la 10 aprilie 1910 starostele satului, Nicolae Olaru, adună comunitatea satului Nimoreni, din cei 188 de gospodari ai comunității prezentându-se 132, adică mai mult de 2/3 din persoanele cu drept de vot. Principala problemă abordată la întrunire a fost biserica de lemn, care era deja foarte veche, devenise neîncăpătoare, interiorul ei era ridicat doar pentru 70 de persoane, restul comunității fiind nevoită să asiste la Sfânta Liturghie sub cerul liber. Ca urmare a discuțiilor, comunitatea enoriașilor a hotărât să construiască o biserică nouă de zid cu o capacitate de 300 de suflete. Pentru începerea construcției edificiului de cult, comunitatea avea deja adunată o sumă de 4056 de ruble, depozitate în bancă pe numele parohiei și al locuitorilor Covali Postică Constantin și Gheorghică Ivan Anghel. Totodată, proprietarul satului Nimoreni, ștaps-rotmister P. S. Tolstoi, promisese să transfere pentru construcția bisericii încă 1000 de ruble. În acest context, comunitatea se adresează Administrației Bisericești să le permită construcția bisericii de zid după planul pe care îl anexează, solicitând și o Carte de Milă, eliberată pe numele delegaților comunității: Tătaru Grigore Pavlov și Tofan Nistor Andrei, cu care aceștia urmau să adune bani pentru construcția bisericii. De asemenea, în componența Comisiei de Construcție au fost mandatați câțiva locuitori ai satului: Coval Postică Constantin, Gheorghică Ivan Anghel, Eremia Fiodor Gheorghe și Ciofu Iacov Simion. Administrația bisericească centrală acceptă inițiativa locuitorilor din Nimoreni și emite actele solicitate¹⁸.

În consecință, la 20 aprilie în același an au demarat lucrările premergătoare pentru proiectare. Inginerul-tehnolog A. H. Hachikyants (Hachikov), în prezența blagocinului sectorului 1 al județului Chișinău, protoiereul Vladimir Baltaga, au verificat starea fizică a bisericii de lemn, constatând că aceasta este destul de veche, pereții sunt înclinați de timp, materialul lemnos este aproape

¹⁵ Constantin Ion Ciobanu, Tudor Stavilă, *Icoane vechi din colecții basarabene*, Chișinău, 2000.

¹⁶ Igor Cereteu, *Cărți vechi și însemnări valoroase (Din colecția Muzeului Național de Artă din Moldova)*, în *Destin românesc*, Anul I (XII), nr. 2 (46)/2006, p. 184.

¹⁷ Dimitrie I. Balaur, *Biserici în Moldova de Răsărit. I. Cărți Românești de slujbă bisericească care au trecut Prutul. Județul Lăpușna*, București, 1934.

¹⁸ ANRM, F. 208, inv. 4, d. 3765, f. 4-6.

putred, dar, cu toate acestea, biserica este încă potrivită pentru rugăciune¹⁹. După această acțiune a fost cercetat locul unde urma să se construiască biserica nouă, constatând că terenul prevăzut pentru construcție se află în curtea bisericii de lemn și avea o suprafață de 0,5 de desetine. Pământul s-a dovedit a fi potrivit pentru construcția bisericii din piatră²⁰.

Din nota explicativă la proiectul de construcție a bisericii de piatră în satul Nimoreni, aflăm că locașul de cult urma să fie ridicat în curtea bisericii de lemn, care era doar parțial îngrădită. Terenul avea o pantă ușoară spre nord-est, solul era argilos, destul de dens și la o adâncime de 0,80 stângeni. Biserica a fost proiectată pentru 300 de persoane și urma să fie construită din piatră calcaroasă extrasă în carierele din apropiere. La conexiuni de colțuri și buiandrug urma să fie utilizată piatra de calcar tăiată și cărămida. Clopotnița trebuia să fie construită în trei niveluri, la edificarea ei urmând să se folosească aceleași metode ca și la nava bisericii, adăugându-se doar ca sistem de siguranță brâiele de metal. La zidirea pereților va fi folosit ca material de legătură mortarul compus din var cu nisip în proporție de unu la trei. Materialul utilizat la confecționarea ferestrelor și a ușilor va fi lemnul de pin. Podelele de 2,5 plăci, planificate pe o parte, cu margini conice, având un set pe pneuri și cu cuie. Biserica va fi acoperită cu fier zincat. Pereții din interior vor fi tencuiți cu mortar alcătuit din var și nisip. În exterior urma să fie piatră aparent răzuită. Scara clopotniței trebuia să fie asamblată din lemn. Devizul de cheltuieli a fost estimat conform prețurilor din vara anului 1910²¹.

La 24 mai, aceste acte de constatare împreună cu proiectul, devizul de cheltuieli și hotărârea adunării locuitorilor satului, sunt transmise de parohul bisericii din Nimoreni, Andrei Livovschi²², protopopului Vladimir Baltaga, care, la rândul lui, le transmite autorităților bisericești ierarhic superioare²³.

La 19 octombrie 1910, Consistoriul Duhovnicesc din Chișinău transmite spre examinare Secției Construcții a Cărmuirii Guberniale a Basarabiei proiectul și actele de însoțire a bisericii din satul Nimoreni. Autor al proiectului era inginerul A. H. Hachikyants. Ca finalitate, Consistoriul solicită ca, după examinare, Secția Construcții să informeze instituția privind desfășurarea lucrurilor²⁴.

La 26 mai 1911, Comitetul de construcție a bisericii de piatră din Nimoreni a semnat cu antreprenorul Grigori Varfolomeevici Lavrov un contract în valoare de 16 mii de ruble. Comitetul de construcție a bisericii din satul Nimoreni

¹⁹ *Ibidem*, f. 3.

²⁰ *Ibidem*, f. 10.

²¹ ANRM, F.6, inv. 4, d. 1609, f. 5.

²² Preot Andrei Lvovschi, numit paroh al bisericii din Nimoreni la 14 ianuarie 1909, a decedat la 19 noiembrie 1911. A se vedea: *Кишиневские Епархиальные Ведомости*, nr. 48-49/1911, p. 390.

²³ ANRM, F. 208, inv. 4, d. 3765, f. 2.

²⁴ ANRM, F. 6, inv. 4, d. 1609, f. 1.

adrează, la 30 mai 1914, Dicasteriei Duhovnicești din Chișinău o scrisoare în care sunt stipulate următoarele: zidirea bisericii începute în anul 1911 s-a desfășurat anevoios din cauza numărului mic al locuitorilor (980), dar și a sărăciei acestora, cauzată de roada slabă din ultimii ani. În aceste circumstanțe, Comitetul de construcție roagă instanțele superioare să elibereze din contul Instituțiilor Duhovnicești din afara hotarelor Basarabiei, suma de 6000 de ruble. De asemenea, Comitetul informa că până la acea dată au fost cheltuite pentru construcția bisericii 14156 de ruble.

Suma solicitată era preconizată pentru a se achita 3629 de ruble antreprenorului Grigori Varfolomeevici Lavrov, iar încă 1270 de ruble – meșterului de iconostase Platonov. În afară de aceste cheltuieli, mai erau necesare 3500 de ruble pentru amenajarea zidului curții bisericești (cu o suprafață de ½ desetine) și a casei paznicului. 660 de ruble erau necesare pentru procurarea a 30 de puduri de clopote (la un preț de 22 de ruble pudul) și 1500 de ruble pentru procurarea inventarului bisericesc. În total, pentru finalizarea bisericii erau necesare cca 10560 de ruble²⁵. Adresa în cauză a fost semnată de președintele comitetului, preotul V. Petică²⁶, și de membrii comitetului: Ivan Diordiță, Ivan Hachikovan, V. Hachikovan.

Recepționarea lucrărilor de construcție a bisericii a avut loc în data de 15 mai 1916 de către inginerul gubernial al Basarabiei A. M. Asvadurov, în prezența inginerului A. H. Hachikyants și a parohului bisericii din Nimoreni, preotul Vasile Petică. Ingerul gubernial a constatat finalizarea lucrărilor de construcție a bisericii din piatră în satul Nimoreni, găsind-o pe aceasta construită conform proiectului aprobat de Secția Construcției a Cărmuirii Guberniale din Basarabia. A atras atenția și asupra unor greșeli menționate în actul inginerului gubernial din 31 martie 1913. Crăpăturile semnalate au fost înlăturate, conform afirmației preotului Vasile Petică, în același an. În baza celor expuse în actul de recepționare, neexistând în plan tehnic niciun impediment, inginerul A. M. Asvadurov propune deschiderea bisericii²⁷.

²⁵ ANRM, F. 208, inv. 4, d. 3765, f. 72.

²⁶ Vasile Alexandru Petică, născut la 27 februarie 1870 în satul Bogzești, județul Orhei, fiu de dascăl, absolvent al Seminarului Teologic din Chișinău (1892). În anul absolvirii a fost numit dascăl la Catedrala „Înălțarea Domnului” din orașul Akkerman (Cetatea Albă). În ziua de 3 septembrie 1895 a fost hirotonit preot pentru biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” din satul Ocnița, județul Hotin. La 21 septembrie 1900 a fost transferat la biserica din satul Glinjeni, județul Orhei, iar la 9 martie 1912 – la biserica din Nimoreni, județul Chișinău. Demisionează în noiembrie 1931. A se vedea: ANRM, F. 208, inv. 15, d. 124, f. 57; ANRM, F. 208, inv. 12, d. 194, f. 143; *Luminătorul*, nr. 23/1931, p. 1213.

²⁷ ANRM, F. 208, inv. 4, d. 3765, f. 80.

Nou construită biserică de piatră din satul Nimoreni a fost sfințită la 3 iulie 1916 în cinstea Sf. Arhistrateg Mihail, de către Înalt Preasfințitul Anastasie, arhiepiscopul Chișinăului și al Hotinului²⁸.

Din corespondența Comitetului de construcție a bisericii din satul Nimoreni cu colonelul Petru Sergheevici Tolstoi, proprietarul moșiei Nimoreni, aflăm că, prin împuternicitul său Vartan Hristoforovici Hacicov, acesta a transmis pentru construcția bisericii cinci mii de ruble, solicitând în schimb ca obștea să săvârșească în fiecare an slujbe de pomenire – Sf. Liturghie și panahida – pentru adormiții proprietari ai moșiei Nimoreni: boier Grigorie și boier Alexandru, și pentru adormiții membri ai familiilor Marazli, Safonov și Tolstoi și cu înțelegerea ca acest angajament să fie sculptat pe o placă integrată pe zid în interiorul bisericii. Cea de-a doua condiție presupunea ca pe perețele de la intrare, interior sau exterior, să fie instalată o placă cu inscripția care va aminti că P. S. Tolstoi a făcut donația în amintirea unchilor săi Alexandru Stepanovici Safonov și Grigore Grigorievici Marazli, foști proprietari ai moșiei Nimoreni. Condițiile donației urmau să fie formalizate conform cerințelor și aprobate de Administrația Eparhială²⁹.

În final, protopopul sectorului 1 al județului Chișinău, preotul Ierofei Crocos, raportează Consistoriului Duhovnicesc că la construcția bisericii s-au cheltuit 20120 de ruble, arătând și modul în care a fost adunată această sumă: 4351 de ruble s-au primit din cărțile de milă; 3926 de ruble a jertfit proprietarul moșiei, Petru Sergheevici Tolstoi, și 11843 de ruble au fost primite de la enoriașii satului Nimoreni³⁰.

Biserica din Nimoreni face parte din stilul bisericilor ruso-bizantine, specific perioadei, fiind compartimentată tradițional în pridvor, pronaos, naos și altar. Este zidită din piatră șlefuită, fără tencuială la suprafață. Turla clopotniței se află deasupra pridvorului. Are acoperișul înalt, de formă piramidală, în vârful căruia se află o cupolă în formă de bulb în care este fixată crucea. Pronaosul are formă dreptunghiulară, acoperiș în două ape, iar naosul are formă cubică, deasupra acestuia înălțându-se un tambur octogonal, cu cupola mare în formă de bulb. Altarul este dreptunghiular. Înălțimea clopotniței este de 18,5 m, iar turla deasupra naosului are 16,25 m. Suprafața construcției este de 100 m.p., iar suprafața terenului aferent – 20 ari³¹.

În anul 1915, în atelierul specializat al lui Maxim Platonov din Chișinău a fost executat iconostasul în trei registre³². Registrul împărătesc este alcătuit din șase

²⁸ *Ibidem*, f. 81.

²⁹ ANRM, F. 208, inv. 4, d. 3765, f. 84.

³⁰ *Ibidem*, f. 86.

³¹ www.ialovenicultura.md. Nimoreni, biserica Sf. Arh. Mihail și Gavriil (accesat: 15 martie 2018).

³² *Cuvânt moldovenesc*, nr. 19, 8 mai 1939.

icoane, pe centru aflându-se ușile împărătești. În partea dreaptă, în locul prevăzut pentru icoana hramului bisericii, se află icoana *Arhistrategul Mihail ucigând balaurul*. Pe ușa diaconească din dreapta se află icoana *Sf. Arhidiacon Ștefan*. Urmează icoana *Mântuitorului Iisus Hristos*, ce flanchează din dreapta ușile împărătești, pe care sunt aplicate 6 iconițe în formă de cartușe, pe care sunt reprezentate cei patru Evangheliști și scena *Bunei Vestiri*. În stânga ușilor împărătești se află icoana *Maicii Domnului cu pruncul Iisus Hristos în brațe*, după care ușa diaconească cu icoana *Sf. Arhidiacon Lavrentie*. Registrul este încheiat de icoana *Sf. Mare Mucenic Pantelimon*.

În fața amvonului se află, pe dreapta, chivotul cu icoana *Soborul Sfinților Arhangheli*, iar pe stânga – chivotul cu icoana *Sf. Ierarh Nicolae*.

În afară de icoanele din iconostas, biserica mai deține și alte icoane, despre care apreciem că puteau fi executate tot în atelierul de icoane al lui Platonov. În Sfântul Altar la Locul Înalt se află icoana *Mântuitorului Iisus Hristos Arhiereu în scaunul slavei*. La masa proscomidiei se află icoana *Mântuitorului rugându-se*. În partea opusă, pe peretele sudic, se află icoana *Botezul Domnului*.

În interiorul bisericii se găsesc următoarele icoane executate în aceeași manieră și tehnică, corespunzătoare finisării construcției bisericii: *Sf. Mare Mucenic Gheorghe*, *Sf. Mare Mucenic Dimitrie*, *Sf. Treime la stejarul Mavri*, *Sf. Ioan Botezătorul*, *Sf. Ierarh Vasile cel Mare*.

La 2 august 1942, președintele consiliului parohial, preot-paroh Marcoci Leonid³³, episcopul Toma Gheorghită și consilierul Covali Mihail, expediază consiliului eparhial (secția economică) al Arhiepiscopiei Chișinăului, Mitropolia Basarabiei, procesul-verbal al consiliului parohial și adunării parohiale, precum și devizul întocmit de serviciul tehnic al plasei Ialoveni, cu rugămintea de a li se aproba suma de 184200 de lei necesară pentru reparația bisericii și a casei parohiale, care a fost întreruptă după anexarea Basarabiei în 1940. Secția economică, examinând devizul și actele prezentate, constată că lucrările indicate se ridică la suma de 225000 de lei, și aprobă o subvenție de 100000 de lei³⁴.

În perioada regimului sovietic, în anul 1959, biserica a fost închisă și transmisă în gestiunea colhozului *Congresul XXI al PCUS*. După 30 de ani, în anul 1989, conform proiectului de restaurare întocmit de cooperativa *Renaștere*, biserica a fost reparată de antreprenorul Brașoveanu Mihai. Au fost întăriți pereții, s-au reconstruit turlele și clopotnița, au fost schimbate ferestrele și ușile. S-a construit gardul și casa parohială.

³³ Leonida Gheorghe Marcoci provine dintr-o familie de clerici, născut la 5 februarie 1896 în orașul Chișinău, absolvent al Școlii Spirituale și al Seminarului Teologic din Chișinău (1918). La biserica din Nimoreni slujește din noiembrie 1931.

³⁴ ANRM, F. 1135, inv. 2, d. 477. Dosarul reparației bisericii Înălțării din or. Chișinău.

Ulterior, în anul 2004 biserica a fost din nou reparată. Au fost restaurate pronaosul, naosul, cafastrul și altarul. Tot atunci au fost restaurate și picturile interioare, icoanele, printre care și icoana hramului, *Sf. Arhanghel Mihail și Gavriil*³⁵.

Un loc aparte în studiul nostru se cuvine să rezervăm monumentelor funerare. Astfel, la est de biserică de zid se află prestolul vechii biserici de lemn³⁶. În jurul acestui loc era și cimitirul vechi al satului, aici păstrându-se câteva pietre de mormânt. O piatră funerară monumentală se află la sud de altarul bisericii actuale și are următoarele caracteristici: 1450×580×550×200 cm; text în limba română, caractere chirilice: *Aice odihnește ro//bul lui D[u]mnezeu // Iftodi din sa//tul Mimoră//nii au murit // la anul // 1812*. Mai sus de text – o cruce încrucișată numită și românească-patriarhală, pe laturi câte două cruci lobate, una sub alta, iar pe verso – o cruce malteză și un text în partea de jos: *Au murit la iunie // 24 și au mur l[o]c // a[l]lege bun creștene // 1812*.

La intrarea în curtea bisericii, în dreapta, se înalță o Troiță din lemn, înălțată în perioada interbelică în memoria eroilor căzuți pe câmpul de luptă în Primul Război Mondial.

În partea dreaptă a curții bisericii, în anul 2004, a fost instalat bustul mitropolitului Gurie Grosu³⁷ (originar din această localitate), sculptor – Arcadie Gamco, înălțat la inițiativa preotului-paroh Serafim Munteanu, cu contribuția lui Chiril Nicolae Turculeț.

Așa cum reiese din materialul prezentat, datele de arhivă accesibile pentru cercetare la etapa actuală, completate de informațiile selectate din literatura de specialitate și documentările recente în teren, ne-au permis să realizăm un tablou

³⁵ www.ialovenicultura.md. Nimoreni, biserica Sf. Arh. Mihail și Gavriil (accesat: 17 martie 2018).

³⁶ Vizită de documentare în satul Nimoreni efectuată de autor la 14 septembrie 2004.

³⁷ Gurie Grosu s-a născut în satul Nimoreni la 2 ianuarie 1877. A absolvit Seminarul Teologic din Chișinău (1892) și Academia Teologică din Kiev (1902). A fost călugărit la Mănăstirea Noul Neamț (Chițcani). Este unul din întemeietorii revistei *Luminătorul* (1908). A fost ales președinte al Societății istorico-arheologice din Basarabia, publicând mai multe articole în presa timpului. De asemenea este autor al multor cărți bisericești. În 1906 a contribuit la deschiderea unei tipografii eparhiale. O perioadă, a activat în orașul rus Smolensk, unde a fost stareț la Mănăstirea Sf. Avram (1909), director la școlile normale de învățători din Grușevsk (1910-1914) și Samovka (1917-1917). A revenit la Chișinău în anul 1917, activând ca profesor de limba română în Chișinău (1917-1918). În acea perioadă tipărește *Abecedar moldovenesc. Anul întâi de școală*, acesta fiind primul cu litere latine din Basarabia. La 4 iunie 1918, de către Sf. Sinod din București, a fost ales arhiepiscop al Mitropoliei Moldovei cu titlul de „Botoșăneanul”, hirotonit la Iași, în ziua de 15 iulie 1918. În anul 1919 a fost numit arhiepiscop-vicar cu titlul „de Bălți”, iar la 1 ianuarie 1920 – locțiitor de arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului. La 28 aprilie 1928 devine Mitropolit al Basarabiei, până la 11 noiembrie 1936 când a fost pensionat. Se stinge din viață la 14 noiembrie 1943 la București, fiind înmormântat cu înalte onoruri la cimitirul Mănăstirii Cernica.

complex al istoricului bisericii din satul Nimoreni, raionul Ialoveni, care ocupă un loc important în istoria localității, dar și în promovarea valorilor creștine în acest spațiu.

*THE CHURCH OF SAINT ARCHANGELS MICHAEL AND GABRIEL
OF NIMORENI VILLAGE, IALOVENI DISTRICT,
REPUBLIC OF MOLDOVA*

(ABSTRACT)

The archive data which was available for research at the present stage, completed by the information selected from the specialized literature and the recent field researches, allowed us to obtain a complex image of the history of the church in Nimoreni Village, Ialoveni District, which occupies an important place in the history of the locality, as well as in the promotion of the Christian values within this space. The present article focuses on retracing the history of this place of worship in Nimoreni and on underlying aspects related to the church heritage, the priests' activity, etc.

LIST OF ILLUSTRATIONS:

- Fig. 1. Saint Archangels Wooden Church in Nimoreni, Ialoveni District. The 1920s.
- Fig. 2. The Church of Saint Archangels Michael and Gabriel in Namoreni, Ialoveni District.
- Fig. 3. Iconostasis of Saint Archangels Church in Nimoreni, Ialoveni District.
- Fig. 4. Tombstone 1812.
- Fig. 5. Wood Roadside Crucifix, erected during the Interwar period in memory of the heroes fallen on the battlefield of the First World War.
- Fig. 6. The monument of Metropolitan Gurie Grosu.

Fig. 1. Biserica de lemn Sf. Arhangheli din Nimoreni,
raionul Ialoveni. Anii '20 ai secolului al XX-lea

Fig. 2. Biserica Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil din Nimoreni,
raionul Ialoveni

Fig. 3. Iconostasul bisericii Sf. Arhangheli din Nimoreni,
raionul Ialoveni

Fig. 4. Piatră funerară 1812

Fig. 5. Troiață din lemn, înălțată în
perioada interbelică în memoria eroilor
căzuți pe câmpul de luptă în
Primul Război Mondial

Fig. 6. Monumentul mitropolitului Gurie Grosu